

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่มีการพัฒนาเครื่องมือสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่างๆ เช่น โทรศัพท์ โทรพิมพ์ โทรสาร รวมทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ ส่งผลให้การทำธุรกรรมทางการค้านิยมใช้เครื่องมือสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในการติดต่อค้าขาย เพราะสิ่งเหล่านี้ช่วยย่นระยะเวลาในการติดต่อสื่อสารและทำให้การค้าสะดวกมากขึ้นแม้ว่าคู่สัญญาจะอยู่ห่างไกลกันเพียงใดก็ตาม โดยเฉพาะในปัจจุบันได้มีการพัฒนาการติดต่อสื่อสารทางคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะการติดต่อเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายโยงใยทั่วโลก หรือที่เรียกว่าเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การทำธุรกรรมทางการค้าเติบโตมากยิ่งขึ้น ผู้ขายสินค้าหรือให้บริการสามารถนำเสนอสินค้าหรือบริการให้แก่บุคคลได้เป็นจำนวนมากโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อย บุคคลไม่ว่าอยู่ที่ใดในโลกสามารถศึกษาและค้นหารายละเอียดของสินค้าหรือบริการที่ตนเองต้องการได้โดยง่ายเพราะเป็นระบบการติดต่อสื่อสารที่เปิดกว้างเชื่อมต่อได้ตลอด 24 ชั่วโมง รวมทั้งมีความรวดเร็ว ทำให้การติดต่อสื่อสารโดยใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีการทำสัญญาซื้อขายสินค้าและบริการผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เช่น การใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) หรือเว็บไซต์ (Website) ทำสัญญาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะมีทั้งข้อความ ภาพและเสียง หรืออาจเป็นการทำสัญญาระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยกันเองโดยการตั้งโปรแกรมไว้ล่วงหน้า เป็นต้น ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีที่แตกต่างจากการทำสัญญาซื้อขายสินค้าหรือบริการในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งมักจะทำสัญญากันด้วยวาจา ด้วยกิริยาอาการ หรือด้วยลายลักษณ์อักษร

อย่างไรก็ดี ถึงแม้รูปแบบหรือวิธีการที่ใช้ในการติดต่อทำนิติกรรมจะแตกต่างไปจากเดิมก็ตาม การทำนิติกรรมโดยใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ยังคงต้องอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย และในปัจจุบันก็มีการเร่งออกกฎหมายที่จะนำมาปรับใช้กับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์อยู่ตลอดทั้งในประเทศแต่ละประเทศ หรือองค์กรระหว่างประเทศที่มีลักษณะเป็นองค์กรนานาชาติ ทั้งนี้เพื่อให้ทันกับเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ หลักกฎหมายเกี่ยวข้อจะสามารถนำมาปรับใช้กับรูปแบบของการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างเหมาะสมหรือไม่ และหากเป็นกรณีของการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างประเทศ

ปัญหาใดบ้างที่ควรจะหยิบยกพิจารณา สารนิพนธ์ฉบับนี้จะกล่าวถึงปัญหาต่างๆในเรื่องของการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างประเทศเป็นการเฉพาะ ซึ่งกฎหมายที่ต้องหยิบยกมาพิจารณาอย่างหลีกเลี่ยงเสียมิได้คืออนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาในการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods ค.ศ. 1980) หรือ CISG¹ และอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005² ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นประเด็นใกล้ชิดเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ งานฉบับนี้จะหยิบยกประเด็นต่างๆมาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงกันของอนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับดังกล่าว เพื่อให้เฉื่อและก่อให้เกิดประเด็นพิจารณาต่อการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งประเด็นสำคัญที่หยิบยกมาพิจารณามีดังต่อไปนี้ ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับการใช้และการตีความของกฎหมายทั้งสองฉบับ ซึ่งถือเป็นประเด็นสำคัญ เพราะหากกฎหมายดังกล่าวไม่สามารถนำมาใช้ได้ หรือนำมาใช้ได้แต่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆสมตามเจตนารมณ์แห่งนิติกรรมระหว่างประเทศแล้ว ปัญหาอื่นๆก็คงไม่เกิดตามมาให้พิจารณา นอกจากนี้ยังพิจารณารวมไปถึงประเด็นที่เกี่ยวกับการเกิดของสัญญาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างประเทศ อันได้แก่ เรื่องคำเสนอ คำสนอง เวลาในการส่งและการรับการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ สถานที่ในการส่งและรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และความผิดพลาดในการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิเคราะห์นี้จะกล่าวถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์นอกเหนือจากอนุสัญญา CISG และอนุสัญญา CUECIC อันได้แก่กฎหมายแม่แบบของคณะกรรมการการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 อีกด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กว้างขึ้นในแง่ของที่มาและเนื้อหาของกฎหมายหลักทั้งสองที่นำมาศึกษาวิเคราะห์

การศึกษาความสัมพันธ์ของอนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับที่กล่าวมาข้างต้น มีความจำเป็นต้องศึกษาเพื่อหาแนวทางในการพิจารณาแก้ไขปัญหว่า CISG จะสามารถนำมาปรับกับกรณีการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะระหว่างประเทศได้อย่างเหมาะสมหรือไม่โดยปราศจากการรองรับโดยอนุสัญญา CUECIC ซึ่งถือว่าเป็นอนุสัญญาที่นำมาใช้เพื่อส่งเสริมและรองรับบทบัญญัติเกี่ยวกับการพาณิชย์ระหว่างประเทศรวมทั้ง

¹ ต่อไปนี้ จะขอเรียก United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods ค.ศ. 1980 ว่า CISG

² ต่อไปนี้ จะขอเรียกอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 ว่าอนุสัญญา CUECIC

การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะระหว่างประเทศด้วย และหากศึกษาเปรียบเทียบเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 และ CISG บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะจากการศึกษาดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาต่าง ๆ ต่อการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวอย่างใดบ้าง

2. วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

เนื่องจากการทำธุรกรรมโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้มีรูปแบบแตกต่างไปจากเดิม มีบทบาทสำคัญต่อการซื้อขายสินค้าและบริการในปัจจุบันมากขึ้น รายงานฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงแง่มุมต่างๆ ในการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างประเทศว่าจะมีผลทางกฎหมายเป็นเช่นไร หากธุรกรรมระหว่างประเทศนั้นจะต้องใช้ CISG บังคับตามที่กำหนดไว้ในสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ โดยจะทำการศึกษาถึงปัญหาในด้านต่างๆ อันได้มาจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 และ CISG ซึ่งได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับการใช้และการตีความ ประเด็นเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของสัญญาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะระหว่างประเทศตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

ด้วยเหตุนี้ ขอบเขตของการศึกษาวิจัยในรายงานฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ของกฎหมายสองฉบับที่ส่งผลต่อการค้าระหว่างประเทศโดยกระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายระหว่างประเทศที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ได้แก่ อนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 และ CISG พร้อมทั้งยังได้กล่าวและอ้างอิงถึงกฎหมายแม่แบบของคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

3. วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยในรายงานฉบับนี้ ผู้เขียนใช้วิธีวิจัยจากเอกสาร โดยค้นคว้าจากหนังสือและบทความ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์ต่างๆ โดยศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกฎหมายระหว่างประเทศสองฉบับที่อาจส่งผลกระทบต่อเป็นนัยสำคัญของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างประเทศ

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้เขียนหวังว่าจะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในการซื้อขายสินค้าหรือบริการใน ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เข้าใจถึงหลักกฎหมายสำคัญในอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 และ CISG
2. เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันก่อให้เกิดประเด็นที่ต้องหยิบยกมาพิจารณา ระหว่างอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 และ CISG รวมทั้งเสนอความเห็นและแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้เอื้อต่อการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างประเทศมากที่สุด
3. เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้และประโยชน์ที่จะได้รับจากการปรับใช้อนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 และ CISG แก่สัญญาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะระหว่างประเทศ